

I. DE HEILIGE GEEST DOOR DE BIJBEL HEEN

Een stukje kerkgeschiedenis

Over de HG is vaak niet zoveel bekend onder christenen. Dat komt omdat het OT voor het idee van veel mensen hoofdzakelijk gaat over God de Vader, en het NT over Jezus, de Zoon. De HG 'hangt' er een beetje bij. Bovendien kunnen veel christenen zich bij de HG weinig voorstellen. Vaak wordt de Geest gezien als de (onpersoonlijke) kracht van God.

Als je kijkt naar de kerkgeschiedenis dan zie je dat de HG er vaak bekaaid vanaf komt. Zowel in de theologie als in de kerkelijke praktijk is vaak weinig aandacht besteed aan de HG. En die momenten in de kerkgeschiedenis dat er wel veel aandacht was voor de HG, zoals bij opwekkingsbewegingen, leidden vaak tot wantrouwen in de kerk. De reden is dat opwekkingsbewegingen nogal eens konden ontsporen in sektarisme of overdreven nadruk legden op bijzondere geestesgaven zoals gebedsgenezing, exorcisme, profetie en tongentaal.

We zien dergelijke ontsporingen al ontstaan in de gemeente van Corinthe, waar veel nadruk werd gelegd op het werk van de HG. Want bepaalde geestesgaven als profetie en tongentaal werden benadrukt als enige bewijzen dat je de HG hebt ontvangen; of er werd gezegd dat het niet meer gaat om het materiële (lichamelijke), maar om het geestelijke (van de Geest): daarmee werden allerlei immorele handelingen als overspel goedgekeurd, want dat betrof alleen maar het materiële/lichamelijke en niet het geestelijke leven.

In de tweede eeuw na Christus legde Montanus veel nadruk op het werk van de HG. De kerk was dor geworden en had nieuw geestelijk leven nodig. Hij kreeg vele openbaringen en profetieën van de Geest, die echter na verloop van tijd niet meer werden getoetst aan de Bijbel. Montanus werd door zijn aanhangers al gauw de Parakleet/Trooster genoemd, een begrip dat de HG toekomt. Het montanisme is een sektarische beweging geworden. Daardoor nam de kerk niet alleen afstand van het montanisme, maar legde ook nauwelijks nadruk op de Geest en de geestesgaven uit angst voor ontsporingen. Met het badwater werd het kind weggedaan.

Tijdens de Reformatie werd de Bijbel herontdekt en teruggegeven aan de mensen, maar tegelijkertijd ontstonden bewegingen die ook veel nadruk legden op de Geest en de geestesgaven. Denk bijvoorbeeld aan de Wederdopers/Anabaptisten met soortgelijke opvattingen als in Corinthe en in het montanisme. Gevolg was dat de Reformatie afstand nam van de Wederdopers, maar ook nauwelijks nadruk legden op de Geest en de geestesgaven. De Reformatie heeft in reactie de Geest vooral gekoppeld aan (de verkondiging van) het Woord en profetie werd opgevat als prediking. Tongentaal werd afgedaan als iets dat niet meer bestond. Dat kwam als gave alleen voor in het NT. Opnieuw werd met het badwater het kind weggedaan.

In het begin van de 20^e eeuw kwam de aandacht voor de HG en de geestesgaven pas goed en definitief weer op de kerkelijke kaart. In 1906 is de Pinksterbeweging ontstaan in Amerika en wel in een gebouw aan de Azusa Street in Los Angeles, waar de evangelist Seymour als voorganger optrad voor een groep christenen, die verlangden naar een opwekking. Deze opwekking kwam en ging gepaard met tongentaal en een krachtige manifestatie van de HG in de vorm van bekeringen, genezingen en bevrijdingen van demonie. Al snel werd tongentaal gezien als hét bewijs dat iemand de HG had ontvangen en dus een geestvervuld, wedergeboren christen was. Vanuit Los Angeles is de Pinksterbeweging als een golf over Amerika en uiteindelijk heel de wereld verspreid. De bekende 'Assemblies of God' is de grootste en oudste Pinksterkerk in Amerika, die vele miljoenen leden telt en ook wereldwijd actief is.

Vanuit Amerika kwam in 1907 de Pinksterbeweging in Nederland door toedoen van Gerrit Polman, een voormalig Leger des Heilsofficier die verlangde naar meer geestelijk leven. In het begin is de Pinksterbeweging klein gebleven, ook door tegenwerking van de gevestigde kerken, maar na WO II is de beweging gaan groeien in Nederland, vooral sinds de jaren vijftig en zestig door toedoen van de Pinkster-evangelisten Osborn en Hermann Zaiss, die ook veel aan gebedsgenezing deden. Daarnaast deed de familie Hoekendijk, kinderen en kleinkinderen van de VEG ds. Hoekendijk, veel aan de opbouw van de Pinksterbeweging door o.a. de vereniging Kracht van Omhoog. Uit deze bewegingen zijn de latere Volle Evangelie Gemeenten ontstaan.

In de jaren tachtig en negentig kwam een nieuwe opleving in de Pinksterbeweging door toedoen van John Wimber, die veel nadruk legde op evangelisatie door wonderen en tekenen. De Vineyard-gemeenten zijn door hem ontstaan.

Naast de Pinkstergemeenten (in allerlei soorten en maten) kwam de charismatische beweging op in de jaren zestig en tachtig in de gevestigde kerken. Men wilde geen eigen kerken of kringen stichten, maar binnen de bestaande kerken en heersende theologie meer ruimte voor het werk van de HG. In sommige kerken is de charismatische vernieuwing doodgedood, in andere kerken heeft deze vernieuwing tot nieuw leven geleid en weer elders vonden daardoor scheuringen plaats. Door de Pinksterbeweging en de charismatische beweging is in ieder geval veel meer aandacht gekomen voor de persoon en het werk van de HG in allerlei kerken. Tegenwoordig komt een stroom van informatie op je af via boeken, tijdschriften, conferenties en internet. Er is veel belangstelling voor het werk van de HG, maar ook veel verlangen naar geestelijk leven en vernieuwing.

Als je kijkt naar de historie van de VEG, dan zie je dat er in de begintijd, in de tweede helft van de 19^e eeuw toen veel VEG zijn ontstaan, veel aandacht was voor de HG. Veel gemeenten zijn ontstaan door opwekkingen, waarin de HG zijn werk deed. Daar was dan niet zozeer de nadruk op allerlei uitingen als tongentaal, profetieën en gebedsgenezing, hoewel dat ook voorkwam, maar veelmeer nadruk op bekering en heiliging van de gelovigen, en de beoefening van de geestesgaven. De Beginselverklaring uit 1885, het document waarin de eerste VEG zich konden herkennen, zegt bijvoorbeeld: “Behalve de openbare samenkomsten der gemeente voor de prediking des Woords door de leraar, die daartoe in de gemeente is aangesteld, hebben we onze ‘onderlinge bijeenkomst’, waarin al de broeders gelegenheid hebben, volgens I Cor.12 – 14, de gaven die ze hebben te openbaren en te oefenen.” Er was/is dus ruimte voor het beoefenen van de Geestesgaven en de werking van de HG.

Wie is de Geest?

Om te ontdekken wie de HG is, en wat Hij doet, moeten we naar de bron: de Bijbel. Het OT is in het Hebreeuws geschreven en het Hebreeuwse woord dat voor de HG wordt gebruikt is *ruach*. Ruach kan naast ‘geest’ ook ‘adem’ of ‘wind’ betekenen. Het NT is in het Grieks geschreven en het Griekse woord dat voor HG wordt gebruikt is *pneuma* (als vertaling van ruach). Pneuma kan naast ‘geest’ ook ‘wind’ of ‘lucht’ betekenen. Reden dat de HG met ruach of pneuma wordt weergegeven is dat de HG in de Bijbel vaak wordt vergeleken met (de werking van) wind, vergelijk Joh.3:8 en Hand.2:1-2.

Daarnaast wordt de HG ook vergeleken met ‘water’ (Joh.7:38-39) en met ‘kracht’ (Luk.24:49; Ef.3:16). Hoewel de HG wordt vergeleken met onpersoonlijke zaken als ‘wind’, ‘kracht’ en ‘water’ (en daarom soms wordt gezien als een term voor de kracht van God), is de HG een persoon. De drie-enige God bestaat uit Vader, Zoon en Geest. De HG is een persoon, omdat Hij kan spreken (Hand.13:2) en verdriet kan hebben (Ef.4:30).

Opvallend is dat de HG in het OT veel minder optreedt dan in het NT. Dat heeft te maken met de belofte van Jezus' komst, waar het OT over spreekt, en de vervulling van die belofte, waar het NT over spreekt. Daar kom ik later op terug.

Wat doet de Geest: schepping

De drie-enige God is bij de schepping betrokken. Van de Zoon wordt dat gezegd in Joh.1:1-3 en Kol.1:15-17. Van de Vader wordt dat gezegd in Gen.1:1, en van de Geest in Gen.1:2.

Wat betekent dat: 'Gods Geest zweefde over het water'? Hetzelfde woord 'zweven' (Hebreeuws: rachaf) komt ook voor in Deut.32:10-12, waar God als een adelaar zweeft om Zijn volk te beschermen en te leiden uit de woestijn. Zo kun je zeggen dat het zweven van de Geest in Genesis betekent dat Hij de schepping beschermt en onderhoudt en het mooie van de kosmos uit de chaos van de woestheid en leegheid leidt.

Naast de schepping van hemel en aarde is de HG ook betrokken bij de schepping van de mens: "Laten Wij mensen maken die Ons evenbeeld zijn, die op Ons lijken" (Gen.1:26-27). Het 'wij' en 'ons' duidt dan op de drie-enige God.

De HG is echter niet alleen bij de schepping van de mens betrokken, maar ook bij de herschepping van de mens. De mens is in zonde gevallen, en daarom van God gescheiden. Deze verbroken relatie wil God herstellen, en dat heeft Hij gedaan door het offer van Jezus aan het kruis. Als de mens tot geloof komt, wordt diens relatie met God hersteld. Dat gebeuren noemt de Bijbel 'wedergeboorte'. En de wedergeboorte is het werk van de HG (Joh.3:3-8). Je wordt dan een 'nieuwe schepping' (II Kor.5:17). Geestelijk is de mens herschapen, maar lichamelijk nog niet. Dat gebeurt bij de opstanding uit de dood, als de gelovige een nieuw en onsterfelijk lichaam krijgt (Fil3:21). En de opstanding uit de dood is ook een werk van de HG (Rom.8:10-11). We zien dat ook bij Jezus als de Eerste en Nieuwe Mens. Zijn opstanding was een werk van de Geest, maar ook zijn verwekking (Luk.1:35).

Wat doet de Geest: volk van God

Opvallend is dat de HG in het OT slechts in bepaalde personen werkzaam was, en dat voor bepaalde momenten met het oog op een bepaalde taak. In het NT wordt dat anders, maar daarover straks meer. De HG was/is werkzaam in het volk van God. In het OT is dat Israël, en in het NT de gemeente.

In het OT was God in bepaalde personen werkzaam voor een bepaalde tijd en met een bepaald doel, en dat doel was altijd gericht op het volk Israël om tot eer van God te leven. Het ultieme doel was dan de heiliging van Israël.

Zo zien wij de HG optreden bij de richters, zoals Otniël (Recht.3:10), Gideon (Recht.6:34) en Simson (Recht.15:14); bij de koningen, zoals Saul (I Sam.10:6) en David (I Sam.16:13); en bij de priesters. Hoewel we niet in de Bijbel lezen dat priesters vervuld werden met de Geest, is dat wel waarschijnlijk, omdat zij voor hun taak met olie gezalfd werden (Ex.28:41). Zalving met olie was een teken van toewijding aan de dienst van God, waarbij men de HG ontving. Naast priesters werden daarom ook koningen, zoals David (I Sam.16:13), en profeten, zoals Elisa (I Kon.19:16) gezalfd. Jezus is bij uitstek de Koning, Priester en Profeet, op Wie de Geest rustte (Jes.61:1). Daarom wordt hij ook de Gezalfde/Messias/Christus genoemd. Ook in kunstenaars kon de HG werkzaam zijn. Zo waren Bezaleël en Oholiab, die de tabernakel moesten maken, vervuld met de HG (Ex.35:30-35 NBG).

Hoewel slechts bepaalde mensen in het OT de HG ontvingen, was het Gods verlangen dat heel het volk de HG zou ontvangen en daardoor in staat zou zijn om werkelijk God te dienen en lief te hebben. Daar bidt Mozes al voor in Num.11:29. De HG was ook werkzaam in Mozes (Num.11:17). God voorspelt al door de profeet Joël dat Gods Geest op heel het volk

zal komen (Joël 3:1-5). We zien deze profetie in vervulling gaan op het Pinksterfeest in Jeruzalem (Hand.2:38-39).

In het OT was Israël niet in staat om als volk God te dienen. Daarvoor stond de zonde in de weg. Eerst moest Jezus komen om de zonde voor eens en altijd weg te doen. Pas ná zijn dood, opstanding en hemelvaart kon de HG komen om Zijn vernieuwend werk in mensen te doen (vergelijk Joh.7:37-39). Wat Jezus vóór ons heeft gedaan aan het kruis wil de HG ín ons gaan uitwerken. Hij wil hetgeen Jer.31:33-34 heeft voorspeld uitwerken in ons leven. Door de inwoning van de HG in ons leven is het mogelijk om te leven naar Gods wil, véél meer dan het volk Israël. En de HG is dus niet alleen voor alle mensen gekomen, maar ook voor altijd (Ef.1:13-14) en ten volle. En wat dát betekent, ga ik de volgende keer uiteenzetten.